

УДК 336.744

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ**Каламбет С.В., Глазунов А.О.****TRENDS OF DEVELOPMENT OF THE FOREIGN EXCHANGE MARKET OF UKRAINE****Kalambet S.V., Glazunov A.O.**

У статті розглянуто різні підходи щодо визначення, сутності та критеріїв оцінки бідності. Представлені напрями її подолання за допомогою виділених концепцій та підходів, що застосовують у світовій практиці. Проаналізовано соціально-економічне положення України. Досліджено її досягнення стосовно питання бідності та соціальної нерівності. Виявлено та пояснено причини низького рівня життя. Сформульовано чіткі привілеї, які відкриває для України вступ до Європейського Союзу. Зазначено, що якщо не вирішити проблеми бідності, то знизиться людський потенціал країни, а така ситуація негативно вплине на подальший розвиток суспільства. Виділено основні перепони розвитку валютного ринку України та запропоновано шляхи вдосконалення проведення валютних операцій суб'єктами валютного ринку.

Ключові слова: економічна наука, категорія, валютний ринок, дефініція, глобалізація, регіоналізація.

Вступ. В сучасних умовах досить гостро стоїть питання щодо повної розробки та удосконалення наукових основ формування та реалізації регулювання національного валютного ринку, адже його наслідки мають глибокий вплив на економіку та світові господарські зв'язки. Інтеграція України у сучасне світове співтовариство визначає необхідність вдосконалення функціонування внутрішнього валютного ринку як механізму забезпечення взаємозв'язку між вітчизняною та світовою економікою. Таким чином в умовах підвищення впливу процесів глобалізації на економіку України та в умовах світової фінансової кризи проблеми функціонування вітчизняного валютного ринку набувають особливої актуальності.

Постановка проблеми. Таким чином, мета статті полягає у визначенні основних напрямків розвитку валютного ринку України і особливостей його регулювання в умовах інтеграції країни у світову економіку та безпосередньо в сучасних умовах світової фінансової кризи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досліджуючи сутність поняття «валютний ринок», варто зазначити, що у сучасній вітчизняній та іноземній літературі не існує загальноприйнятого підходу до визначення цієї економічної категорії.

Деякі дослідники-економісти не надають їй належного значення, не включаючи до підручників з економіки або лише згадуючи про валютний ринок.

Дослідження стану валютних ринків турбують багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Українськими авторами досліджень є такі науковці: А.С. Філіпенко, О.І. Береславська, С.Я. Боринець, А.С. Гальчинський, З.О. Луцишин, А.М. Мороз, М.І. Савлук.

Інтеграційні тенденції, які відбуваються в економічних відносинах, зумовлюють необхідність врахування закордонного досвіду розвитку валютних ринків. Тому необхідно виділити науково-практичні праці зарубіжних економістів, серед яких: Л. Бальцеревич, М. Пейбро, Дж. Кейнс, Л.Н. Красавіна, Р. МакКінон, І.Я. Носкова, М. Фрідмен, Г. Хогарт.

Таким чином, першим етапом дослідження є аналіз різноманітних поглядів щодо трактування категорії «валютний ринок», визначення його основних функцій та структури.

Валютний ринок – складне економічне поняття. Тому в економічній літературі важко знайти два однакові його визначення. Отже, кращому розумінню сутності валютного ринку сприятиме наведення різних визначень, що акцентують увагу на його певних аспектах.

Поняття валютного ринку не є новим, воно зустрічається в Українській радянській енциклопедії 1978 р.: «Валютний ринок – це особлива сфера економічних відносин за капіталізму, пов'язана з проведенням операцій з іноземною валютою і платіжними документами в іноземних валютах (чеки, векселі, телеграфні й поштові перекази, акредитиви)» [1].

Описову характеристику валютного ринку подає Ф.С. Мишкін: «Більшість країн світу мають свої власні валюти: США мають долар, Швейцарія – франк, Бразилія – крузейро, а Індія – рупію. Торгівля між країнами викликає обмін різних валют одна на одну» [2].

Міклошевська Н.А. і Холопов А.В. при визначенні валютного ринку акцентують увагу лише на функції обміну валюти: «Валютний ринок – це

особливий ринок, на якому здійснюють обмін валюти однієї країни на валюту іншої країни за визначеним валютним курсом» [3].

Платонова І.Н. у навчальному посібнику «Валютный рынок и валютное регулирование» подає наступне визначення: «Валютний ринок у широкому розумінні слова – це сфера економічних відносин, яка проявляється при здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, а також операцій інвестування валютного капіталу. Саме на валютному ринку відбувається узгодження інтересів продавців і покупців валютних цінностей» [4].

Боринець С.Я. вважає, що валютний ринок – це переважно міжбанківський ринок, адже саме в процесі проведення міжбанківських операцій здійснюється основний обсяг угод з купівлі-продажу іноземних валют [5].

Досить різні визначення поняття валютного ринку подаються у сучасній довідниковій літературі. Так, наприклад, С.В. Мочерний в «Економічному словнику-довіднику» зазначає, що валютний ринок – важлива сфера економічних відносин з приводу купівлі-продажу іноземних валют і платіжних документів (чеків, векселів, акредитивів, телеграфних і поштових переказів). На ринку здійснюються операції щодо зовнішньої торгівлі, розрахунків, міграції капіталів та робочої сили, туризму [6].

У банківсько-фінансово-правовому словнику-довіднику уточнюється попереднє визначення, а саме підкреслюється, що валютний ринок – сфера економічних відносин між країнами, пов'язаних з операціями купівлі-продажу, обміну іноземних валют та з використанням платіжних документів в іноземних валютах. Подібне визначення подає фінансовий словник-довідник за редакцією М.Я. Дем'яненка [7].

У словнику з бізнесу із серії оксфордських довідників сутність валютного ринку інтерпретується так: «Валютний ринок – міжнародний ринок, на якому продають іноземні валюти» [8].

Мороз А.М. дає таке визначення: «Валютний ринок за своїм економічним змістом – це сектор грошового ринку, на якому урівноважуються попит і пропозиція на такий специфічний товар, як валюта» [9].

Ющенко В.А. та Міщенко В.І. пропонують розглядати валютний ринок і як економічну категорію, і з практичної точки зору, подаючи таке визначення: «Валютний ринок як економічна категорія відображає певну сукупність відносин щодо здійснення операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, інших валютних цінностей, цінних паперів у іноземній валюті та руху іноземних капіталів. З практичної точки зору, під валютним ринком розуміють офіційні фінансові центри, в яких зосереджено здійснення валютних операцій» [10].

Сенейко Ю.В. дає визначення, що валютний ринок – це особливий ринок, на якому діють

учасники, що продають, купують і обмінюють такий специфічний товар, як валюту, де роль ціни виконує валютний курс [11].

Лаврушин О.І. вважає, що валютний ринок – відносини не тільки між банками, а й між їх клієнтами. Головна характерна риса валютного ринку полягає в тому, що тут грошові одиниці протидіють одна одній лише у вигляді записів на кореспондентських рахунках [12].

Савлук М.І. подає наступне визначення: «Валютний ринок за своїм економічним змістом – сектор грошового ринку, на якому врівноважуються попит і пропозиція на такий специфічний товар, як валюта» [13].

Гальчинський А.С. характеризує валютний ринок як відносини не тільки між банками, а й між їх клієнтами. Головна характерна риса валютного ринку полягає у тому, що тут грошові одиниці протидіють одна одній тільки у вигляді записів на кореспондентських рахунках [14].

Досить широке визначення подає С.В. Савельєв, стверджуючи, що валютний ринок є:

- по-перше, особливим ринком, на якому продають шляхом обміну не матеріальні цінності, а валютні цінності (грошові знаки) різних країн;

- по-друге, як ціни на ньому виступають номінальні валютні курси;

- по-третє, здійснення обмінних операцій на валютному ринку дає змогу проводити операції з обміну факторами виробництва, товарами і послугами;

- по-четверте, в організаційно-технічному аспекті валютні ринки складаються з їх учасників і певної сукупності сучасних засобів збору, передачі й обробки інформації, що розділені на національні та світові валютні ринки [15].

Досить влучним є визначення, яке у своєму підручнику «Валютна політика» пропонує О.В. Дзюблюк: «Валютний ринок – це система економічних відносин, що виникають при здійсненні операцій із купівлі-продажу іноземної валюти за курсом, що формується на основі попиту і пропозиції» [16].

У працях деяких науковців є згадки про валютний ринок, але не дано його визначення і не досліджено його сутність, хоча розглянуто основні його складові: валюта, валютні цінності, валютний, курс, валютні операції, валютні ризики тощо.

Перелік визначень поняття «валютний ринок» можна продовжити, але їх аналіз і порівняння дозволяє дати наступне визначення цієї економічної категорії: валютний ринок – це система економічних відносин між його суб'єктами щодо здійснення операцій з купівлі-продажу іноземних валют, цінних паперів, фінансових деривативів, банківських металів, інших валютних цінностей, де цінами виступають встановлені під впливом попиту і пропозиції валютні курси.

Таким чином, поняття валютного ринку як економічної категорії стоїть в одному ряду з іншими

видами ринків, однак його специфікою є об'єкт торгівлі, тобто валюта і валютні цінності, а також ціна, виражена обмінним курсом, що складається під впливом ринкової кон'юнктури. Саме на валютному ринку узгоджуються інтереси продавців і покупців валютних цінностей через співвідношення попиту і пропозиції.

Потреба в єдиному платіжному засобі, що може бути використаний для розрахунків у зовнішній торгівлі по послугах, кредитах, інвестиціях, міждержавних платежах тощо, реалізується на цьому особливому ринку, де різні валюти стикаються в точці рівноважної ціни. А розширення зв'язків між національними валютними ринками, встановлення регулярних кореспондентських відносин між банками різних країн, посилення концентрації банківського капіталу у фінансових центрах, на думку Є.О. Пашко [18, 8], лише стали передумовами формування єдиного світового валютного ринку. На думку автора цього дослідження, головними причинами є розвиток міжнародних економічних зв'язків і формування світової валютної системи. Таким чином, за баченням Є.О. Пашко [18, 8], валютний ринок являє собою сферу економічних відносин, які виникають під час здійснення операцій стосовно купівлі-продажу іноземної валюти й цінних паперів, деномінованих в іноземній валюті, а також операцій щодо інвестування капіталу в іноземній валюті. Незрозуміло, чому у своєму визначенні Є.О. Пашко використовує термін «деномінація», бо в класичному розумінні «деномінація» – це укрупнення грошової одиниці держави без зміни її назви. Деномінація відбувається шляхом обміну, за встановленим співвідношенням, старих грошових знаків на нові [17].

В Україні валютний ринок досліджується не так давно. У вітчизняній економічній літературі існують різні його визначення.

З функціонального погляду, валютні ринки забезпечують своєчасне здійснення міжнародних розрахунків, хеджування від валютних ризиків, диверсифікацію валютних резервів.

З інституціонального погляду, валютні ринки представлені сукупністю банків, інвестиційних компаній, валютних бірж, брокерських контор, які здійснюють валютні операції.

З організаційно-технічного погляду, валютний ринок є сукупністю телеграфних, телефонних, телексних, електронних й інших комунікаційних систем, які зв'язують між собою учасників ринків з різних країн, що здійснюють міжнародні розрахунки й інші валютні операції.

Попри те, що операції, які зараз здійснюються на валютних ринках, відомі ще з античного періоду, їхнє формування у сучасному розумінні припадає на кінець XIX – початок XX ст. Інтенсифікація цього процесу саме у вказаний період відбувалася під дією сукупності таких основних факторів:

- зростання масштабів світової торгівлі та розширення на цій основі регулярних економічних зв'язків між різними країнами;

- поступове витіснення золота з міжнародного платіжного обороту і поширення кредитних засобів обігу у вигляді національних валют різних країн і платіжних інструментів, виражених у цих валютах;

- зростання масштабів міжнародної діяльності банків та інших фінансово-кредитних установ, які забезпечують належну концентрацію капіталів для безперебійного переміщення значних обсягів коштів у зовнішньоторговому обороті;

- інтенсивний розвиток інформаційних технологій та удосконалення засобів зв'язку, що сприяє оптимізації обміну даними між ринками різних країн та зниженню рівня ризику при здійсненні валютно-обмінних операцій.

Інтенсивне зростання масштабів валютних ринків пов'язане передусім із занепадом Бреттон-Вудської валютної системи і переходом до системи плаваючих валютних курсів. Ямайська валютна система, яка передбачала вільний вибір режимів обмінних курсів національних валют, хоч і надає центральним банкам більш широкі можливості для маневру, проте сприяє нестабільності валютних курсів та зростанню обсягів спекулятивних операцій. До речі, саме у 70-х роках XX ст. почалося активне формування міжнародного валютного ринку «Fogex».

Сутність валютного ринку знаходить безпосереднє відображення у його функціях. Основні функції валютного ринку:

- мінімізація ризику, пов'язаного з коливанням обмінних курсів іноземних валют, шляхом формування відповідних механізмів для розподілу цього ризику між різними суб'єктами ринку;

- своєчасне здійснення міжнародних розрахунків шляхом обміну валют різних країн та переказу коштів через міжнародні платіжні системи банківських установ;

- визначення та регулювання валютних курсів, формування попиту та пропозиції на іноземні валюти;

- можливість використання операцій з валютними деривативами як з метою хеджування валютних ризиків, так і з метою валютного арбітражу;

- диверсифікація валютних резервів підприємств, банків, держави шляхом своєчасного обміну одних валют на інші та формування портфеля валютних вкладень із найстабільніших валют;

- отримання прибутку учасниками ринку у вигляді різниці, що виникає при обміні іноземних валют унаслідок коливання обмінних курсів;

- сприяння поглибленню міжнародного розподілу праці та розширенню обсягів міжнародної торгівлі;

- забезпечення можливості реалізації валютної політики, спрямованої на державне регулювання

економічних процесів на національному рівні, а також узгодження відповідних регулятивних заходів у рамках світового господарства.

На сьогодні власне розвиток валютних ринків є одним із ключових факторів нормального функціонування світової економіки та міжнародної торгівлі. В умовах глобалізації економічних процесів швидкість та ефективність міжнародних розрахунків, що здійснюються на основі своєчасного, оптимального обміну іноземних валют, є необхідним підґрунтям міжнародного обороту товарів, послуг, робіт і капіталів.

Саме валютний ринок сьогодні є однією з головних форм забезпечення світових господарських зв'язків, виконуючи по суті функції міжнародної грошової системи та сприяючи здійсненню міжнародних інвестицій і торгівлі. Він обслуговує не лише експортерів та імпортерів, а й величезні міжнародні потоки капіталів, розширившись від ланцюга окремих національних фінансових центрів до єдиного інтегрованого міжнародного ринку, який відіграє значно важливішу роль у функціонуванні національних економік, впливаючи на всі аспекти життя суспільства.

Висновки. У сучасній вітчизняній та іноземній літературі немає загальноприйнятого підходу до визначення категорії валютного ринку. Деякі автори бачать валютний ринок з якоїсь однієї точки зору, інші, навпаки, розрізняють декілька аспектів. Основний науковий результат статті полягає в узагальненні поглядів українських і зарубіжних економістів на категорію валютного ринку й виокремленні інституційної, організаційно-технічної, функціональної та загальноекономічної точок зору. Наведений аналіз трактувань у цій роботі дозволяє зробити висновок, що представлена в них різноплановість не дає можливості містко й точно сформулювати актуальну парадигму валютного ринку. Тому запропоновано дефініцію валютного ринку як комплексного поняття, а також за кожним аспектом окремо з пропозицією використання саме того визначення, яке відповідає завданням конкретного дослідження.

Література

- Українська радянська енциклопедія : у 12 т. – К., 1978. – Т. 2. 542 с.
- Мишкін Ф.С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Ф.С. Мишкін; пер. з англ. С. Панчишин, Г. Стеблій, А. Стасишин. – К.: Основи, 1998. – 561 с.
- Миклошевская Н.А. Международная экономика: учебник / Н.А. Миклошевская, А.В. Холопов. – М.: МГУ им. М.В. Ломоносова: Дело и Сервис, 1998. – 272 с.
- Валютный рынок и валютное регулирование: учеб. пособие / под ред. И.Н. Платоновой. – М.: БЕК, 1996. – 475 с.
- Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С.Я. Боринець. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2004. – 409 с.
- Мочерний С.В. Економічний словник-довідник / С.В. Мочерний. – К.: Феміна, 1995. – 367 с.
- Фінансовий словник-довідник / М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Савлук та ін.; за ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІААН, 2003. – 555 с.
- Финансы: Оксфордский толковый словарь: Англо-русский. – М.: Весь Мир, 1997. – 496 с.
- Гроші та кредит: Підручник – 3-те вид., перероб. і доп. / М.І.Савлук, А.М.Мороз, М.Ф.Пуховкіна та ін.; за заг. ред. М.І.Савлука – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.
- Ющенко В.А. Валютне регулювання : навч. посіб. / В.А. Ющенко, В.І. Міщенко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 359 с.
- Сенейко Ю.В. Інфраструктура валютного ринку України / Ю.В. Сенейко // Регіональна економіка. – 2006. – № 4. – 199 – 206 с.
- Банковское дело : учеб. для студ. вузов / под ред. О.И. Лаврушина. М.: Финансы и статистика, 1998. – 576 с.
- Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та інш.; за заг. ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2001. – 604 с.
- Сучасна валютна система [Текст] / А.С. Гальчинський. – К.: Либра, 1993. – 96 с.
- Савельев С.В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів: підруч. для магістрантів з курсу економіки і держ. служби / С.В. Савельев. – Т.: Екон. думка, 2002. – 504 с.
- Валютна політика: Підручник. Затверджено МОН/Дзюблук О.В. – К., 2007.- 422 с.
- Деноминация: справочная информация ИАЦ «ЛИГА» от 25.04.2007. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/find:деноминация/TS000214.htm>.
- Пашко С.О. Механізм інтеграції України до світового валютного ринку: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.05.01 / С.О. Пашко. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – 20 с.

References

- Ukrains'ka radjans'ka enciklopedija : u 12 t. – K., 1978. – T. 2. 542 s.
- Mishkin F.S. Ekonomika groshej, bankiv'skoї справи i finansovih rinkiv / F.S. Mishkin; per. Z angl. S. Panchishin, G. Steblij, A. Stasishin. – K.: Osnovi, 1998. – 561 s.
- Mikloshevskaja N.A. Mezhdunarodnaja jekonomika: uchebnik / N.A. Mikloshevskaja, A.V. Holopov. – M.: MGU im. M.V. Lomonosova: Delo i Servis, 1998. – 272 s.
- Valjutnyj rynek i valjutnoe regulirovanie: ucheb. Posobie / pod red. I.N. Platonovoj. – M.: BEK, 1996. – 475 s.
- Borinec' S.Ja. Mizhnarodni valjutno-finansovi vidnosini : pidruchnik / S.Ja. Borinec'. – 4-te vid., pererobl. I dopovn. – K.: Znannja, 2004. – 409 s.
- Mochernij S.V. Ekonomichnij slovník-dovidnik / S.V. Mochernij. – K.: Femina, 1995. – 367 s.
- Finansovij slovník-dovidnik / M.Ja. Dem'janenko, Ju.Ja. Luzan, P.T. Savluk ta in.; za red. M.Ja. Dem'janenka. – K.: IAAN, 2003. – 555 s.
- Finansy: Oksfordskij tolkovyj slovar': Anglo-russkij. – M.: Ves' Mir, 1997. – 496 s.
- Groshti ta kredit: Pidruchnik – 3-te vid., pererob. I dop. / M.I.Savluk, A.M.Moroz, M.F.Puhovkina ta in.; za ag. Red. M.I.Savluka – K.: kneu, 2002. – 598 s.
- Jushhenko V.A. Valjutne reguljuvannja : navch. Posib. / V.A. Jushhenko, V.I. Mishhenko. – K.: T-vo «Znannja», KOO, 1999. – 359 s.

11. Senejko Ju.V. Infrastruktura valjutnogo rinka Ukraïni / Ju.V. Senejko // Regional'na ekonomika. – 2006. – № 4. – 199 – 206 s.
12. Bankovskoe delo: ucheb. Dlja stud. Vuzov / pod red. O.I. Lavrushina. – M.: Finansy i statistika, 1998. – 576 s.
13. Groshi ta kredit: pidruchnik / M. I. Savluk, A.M. Moroz, M.F. Puhovkina ta in.; za zag. red. M.I. Savluka. – K.: KNEU, 2001. – 604 s.
14. Suchasna valjutna sistema [Tekst] / A.S. Gal'chins'kij. – K.: Libra, 1993. – 96 s.
15. Savel'ev С.В. Mizhnarodna azeropija: teorija mizhnarodnoï torgivli i finansiv : pidruch. Dlja magistrantiv z mizhnar. Ekonomiki i derzh. Sluzhbi / С.В. Savel'ev. – T.: Ekon. Dumka, 2002. – 504 s.
16. Valjutna politika: Pidruchnik. zatverdzheno MON/Dzjubljuk O.V. – K., 2007.- 422 s.
17. Denominacija: spravocchnaja informacija IAC «LIGA» ot 25.04.2007. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/find:denominacija/TS000214.htm>.
18. Pashko С.О. Mehanizm integracii Ukraïni do svitovogo valjutnogo rinka: avtoref. Dis. ... kand. Ekon. Nauk: 08.05.01 / С.О. Pashko. – Donec'k: DonNU, 2004. – 20 s.

Каламбет С.В., Глазунов А.О. Тенденции развития валютного рынка в Украине

В статье рассмотрены различные подходы к определению, сущности и критериев оценки бедности. Представлены направления ее преодоления с помощью выделенных концепций и подходов, применяемых в мировой практике. Проанализированы социально - экономическое положение Украины. Исследованы ее достижения по вопросу бедности и социального неравенства. Выявлены и объяснены причины низкого уровня жизни. Сформулированы четкие привилегии, которые открывает для Украины вступление в Европейский Союз. Отмечено, что если не решить проблемы бедности, то снизится человеческий потенциал страны, а такая ситуация негативно повлияет на дальнейшее развитие общества. Выделены основные преграды развития валютного рынка Украины и предложены пути совершенствования проведения валютных операций субъектами валютного рынка.

Ключевые слова: экономическая наука, категория, валютный рынок, дефиниция, глобализация, регионализация.

Kalambet S.V., Glazunov A.O. Trends of development of the foreign exchange market of Ukraine

In this article authors made the analysis of major features in development of the Foreign Exchange Market of Ukraine, approaches to determination the nature of the Foreign Exchange Market, considered the views of Ukrainian and foreign economics science in the category of «foreign exchange market», and distinguishes institutional, organizational – technical, functional and overall point of view. Also author gives proof of necessity of the definition of Foreign Exchange Market and proposes its clear conception, considering modern processes of globalization and regionalization of economies, problematic aspects of the national system of currency regulation. Special attention is paid to main drawbacks of the development of Ukrainian Foreign Exchange Market. The ways to improve foreign exchange transactions by subjects foreign exchange market are proposed. Besides, authors define main directions of the development of Ukrainian foreign exchange market and specialties of it's regulation in terms of integration in the global economy and global economic crisis itself. It is the foreign exchange market, that accommodates interests of buyers and sellers of currency values through supply and demand.

Keywords: economy science, category, foreign exchange market, definition, globalization, regionalization

Каламбет Світлана Валеріївна – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук, завідувача кафедрою «Фінанси та кредит» Дніпродзержинського державного технічного університету. lion0647@mail.ru
Глазунов Артем Олегович – Дніпродзержинський державний технічний університет. lion0647@mail.ru

Рецензент: Костирко Л.А., доктор економічних наук, професор, завідувача кафедрою фінансів Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ, Україна.

Стаття подана 14.05.2014 р.